

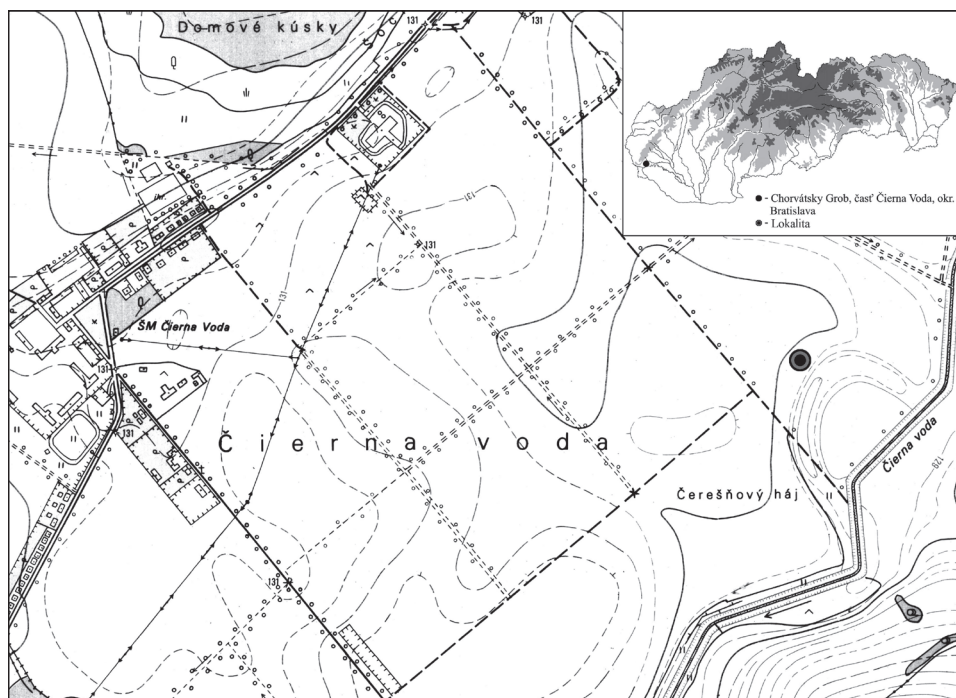
VČASNOSTREDOVEKÉ SÍDLISKOVÉ OBJEKTY Z CHORVÁTSKEHO GROBU

VLADIMÍR TURČAN

V mesiacoch marec až jún roku 2007 realizovalo SNM- Archeologické múzeum záchranný výskum na trase kanalizácie v úseku Bratislava-Vrakuňa – Ivanka pri Dunaji (okr. Bratislava) – Chorvátsky Grob (okr. Senec). Výskumom boli zistené a preskúmané sídliskové objekty z eneolitu, doby bronzovej a doby laténskej (Bazovský – Čambal – Gregor 2008). Včasnostredoveké obdobie bolo zastúpené štyrmi objektmi v Chorvátskom Grobe, časť Čierna voda, poloha Čerešňový háj (obr. 1, 2).

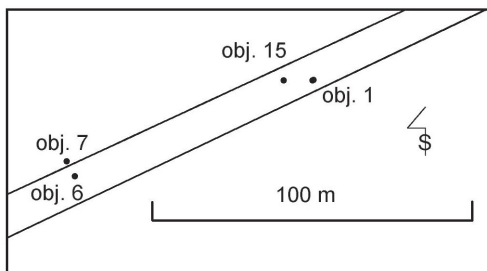
Objekt 1/07 (obr. 3)

Po odstránení ornice a začistení sa rysoval ako zásah nesymetrického amorfného pôdorysu pretiahnutého tvaru v smere východ – západ so zaoblenými stenami. Objekt s rozmermi 420 x 145 cm bol zapustený do ílovo-štrkového podlažia a vyplnený tmavohnedou zeminou s obsahom štrku. Západná polovina objektu bola plytšia, dosahovala

Obr. 1 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Lokalita vyznačená krúžkom

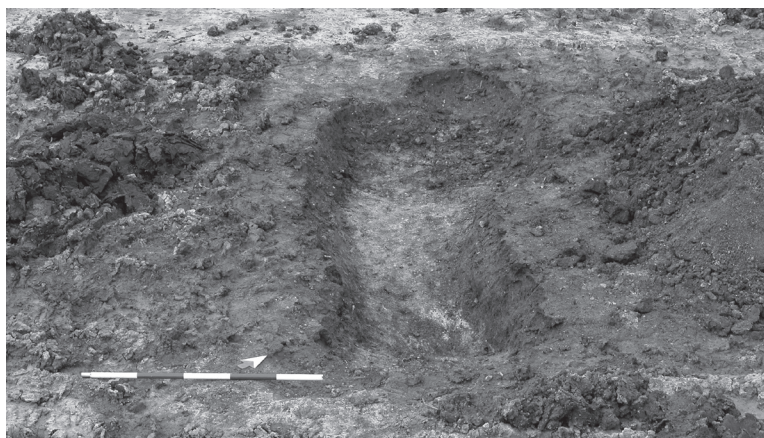
max. 30 cm od identifikovateľnej úrovne zahĺbenia, dno východnej časti sa nachádzalo v max. hĺbke 52 cm. Steny objektu pozvoľne prechádzali v nerovné dno. Výplň obsahovala keramické črepy, menšie množstvo fragmentárne zachovaných zvieracích kostí a kúsky mazanice.

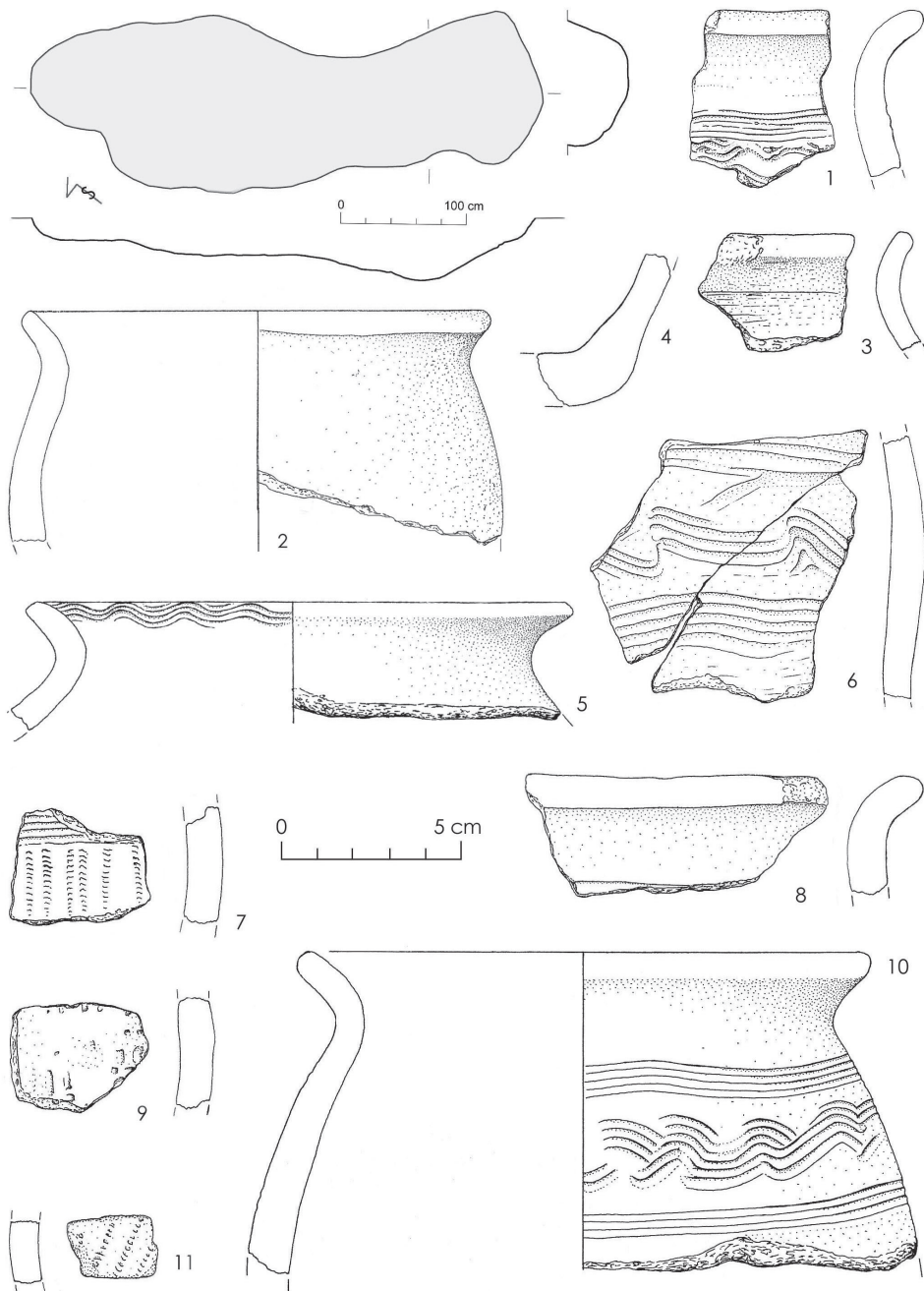
Obr. 2 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda.
Kanalizačná ryha s vyznačenými objektmi
z včasného stredoveku

Opis nálezov

1. Črep okrajový so zaobleným vyťahnutým ústím, zdobený ryhovaním. Rozmery: š. 4,1 cm, v. 4,8 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 1);
2. Črep okrajový so zaobleným vyťahnutým ústím, esovite profilovaný. Rozmery: š. 6,4 cm, v. 6,7 cm, ø ústia 13,6 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 2);
3. Črep okrajový so zaobleným vyťahnutým a mierne zosilneným ústím. Rozmery: š. 4,2 cm, v. 3,3 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 3);
4. Črep z dna nádoby s náznakom odsadenia. Rozmery: š. 6,3 cm, v. 3,7 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 4);
5. Črep okrajový s hraneným vyťahnutým ústím, zdobený na vnútornej hrane okraja viacnásobnou vlnovkou. Rozmery: š. 9,0 cm, v. 3,6 cm, ø ústia 14,9 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 5);
6. Črep z tela, zdobený zväzkami rytých pásov s viacnásobnou obvodovou vlnovkou v strede. Rozmery: š. 7,4 cm, v. 7,3; farba svetlohnedá (obr. 4: 6);
7. Črep z tela, zdobený zväzkom rytých línií a pásmi krátkych vrypov. Rozmery: š. 4,0 cm, v. 3,3 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 7);
8. Črep okrajový so zaobleným vyťahnutým ústím. Rozmery: š. 8,2 cm, v. 3,7 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 8);
9. Črep z tela zdobený drobnými ryčkami. Rozmery: š. 3,8 cm, v. 3,2 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 9);
10. Horná časť esovite profilovanej hrncovitej nádoby so zaobleným vyťahnutým ústím, zdobená zväzkami rytých pásov s pásmo kombinovanej viacnásobnej vlnovky v strede. Rozmery: š. 9,9 cm, v. 8,8 cm, ø ústia 15,3 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 10);
11. Črep z tela zdobený pásmi drobných pozdĺžnych vpichov. Rozmery: š. 2,4 cm, v. 1,8 cm; farba svetlohnedá (obr. 4: 11);

Obr. 3
Chorvátsky Grob,
časť Čierna voda.
Objekt 1/07

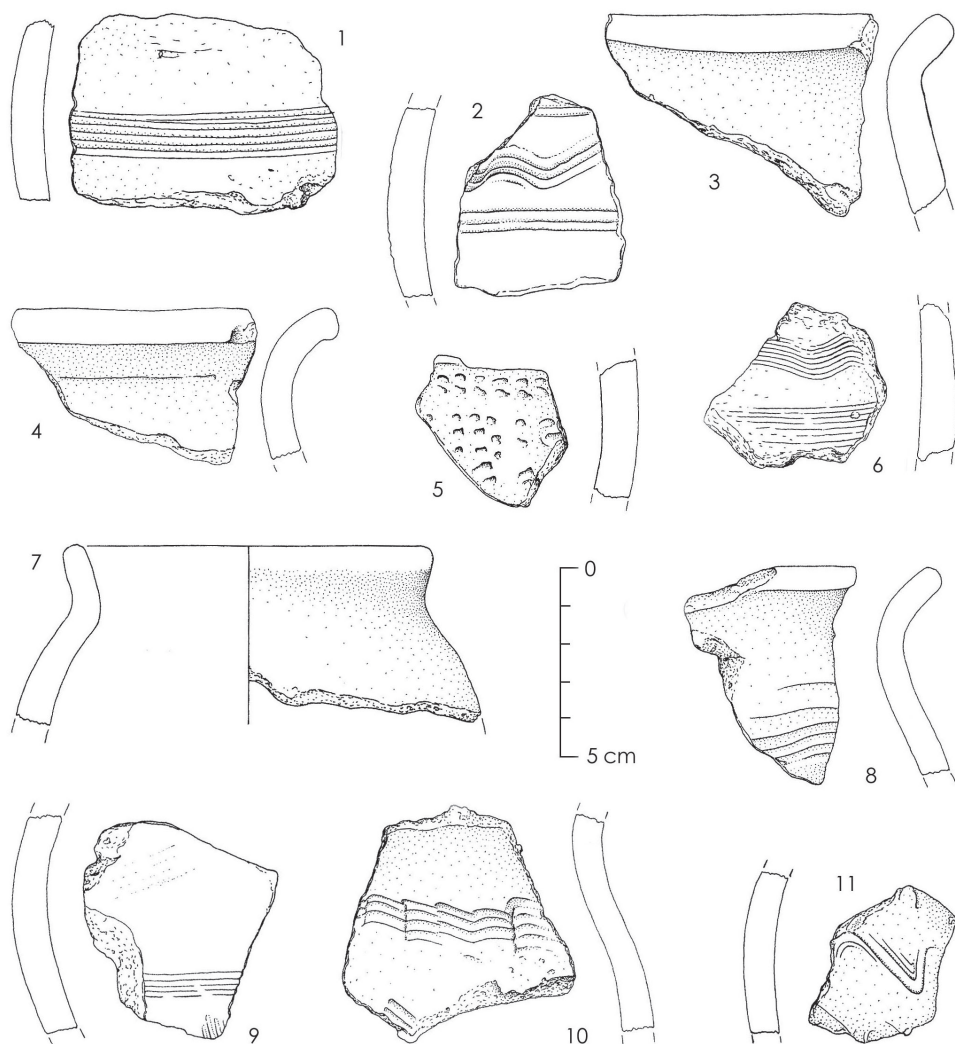

Obr. 4 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Objekt 1/07: 1 – 11 keramika

12. Črep z tela zdobený zväzkom rytých obvodových pásov. Rozmery: š. 7,2 cm, v. 5,2 cm; farba svetlohnedá (obr. 5: 1);
13. Črep z tela zdobený zväzkom rytých obvodových pásov. Rozmery: š. 4,5 cm, v. 5,3 cm; farba hnedá (obr. 5: 2);
14. Črep okrajový s vytiahnutým hraneným ústím. Rozmery: š. 7,1 cm, v. 5,2 cm, \emptyset ústia 17 cm; farba hnedá (obr. 5: 3);
15. Črep okrajový s vytiahnutým zosilneným ústím. Rozmery: š. 6,4 cm, v. 4,3 cm, \emptyset ústia 18 cm; farba hnedá (obr. 5: 4);
16. Črep z tela nádoby zdobený pásmi zdvojených vpichov. Rozmery: š. 4,2 cm, v. 4,4 cm; farba hnedá (obr. 5: 5);
17. Črep z tela nádoby zdobený zväzkami rýh. Rozmery: š. 4,5 cm, v. 5,0 cm; farba hnedá (obr. 5: 6);
18. Črep okrajový so zaobleným nevýrazne vytiahnutým ústím. Rozmery: š. 6,9 cm, v. 5,1 cm, \emptyset ústia 9 cm; farba hnedá (obr. 5: 7);
19. Črep okrajový so zaobleným vytiahnutým ústím zdobený ryhovaním. Rozmery: š. 4,2 cm, v. 5,9 cm; farba hnedá (obr. 5: 8);
20. Črep z tela nádoby zdobený ryhovaním. Rozmery: š. 5,0 cm, v. 6,2 cm; farba hnedá (obr. 5: 9);
21. Črep z tela nádoby zdobený zväzkami rýh. Rozmery: š. 6,2 cm, v. 6,1 cm; farba hnedá (obr. 5: 10);
22. Črep z tela nádoby zdobený ryhovaním. Rozmery: š. 3,2 cm, v. 4,0 cm; farba hnedá (obr. 5: 11);
23. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom rytých vlnoviek. Rozmery: š. 6,0 cm, v. 6,0 cm; farba hnedá (obr. 6: 1);
24. Črep z dna nádoby pozvoľne prechádzajúceho z tela. Rozmery: š. 6,8 cm, v. 3,5 cm, \emptyset dna 8 cm; farba hnedá (obr. 6: 2);
25. Črep okrajový so zaobleným vytiahnutým ústím. Rozmery: š. 7,2 cm, v. 2,9 cm; farba hnedá (obr. 6: 3);
26. Črep z dna nádoby. Rozmery: š. 6,7 cm, v. 2,2 cm, \emptyset dna 8 cm; farba hnedá (obr. 6: 4);
27. Črep z tela nádoby zdobený ryhovaním a krátkymi hrebeňovitými vrypami. Rozmery: š. 6,7 cm, v. 4,5 cm; farba hnedá (obr. 6: 5);
28. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým ryhovaním. Rozmery: š. 6,0 cm, v. 4,9 cm; farba hnedá (obr. 6: 6);
29. Črep z tela nádoby zdobený ryhovaním. Rozmery: š. 4,0 cm, v. 4,3 cm; farba hnedá (obr. 6: 7);
30. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom rytých obvodových pásov a vlnoviek. Rozmery: š. 4,7 cm, v. 3,2 cm; farba hnedá (obr. 6: 8);
31. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom rytých vlnoviek. Rozmery: š. 7,2 cm, v. 6,5 cm; farba hnedá (obr. 6: 9);
32. Črep z dna nádoby nevýrazne odsadeného. Rozmery: š. 11,2 cm, v. 6,3 cm, \emptyset dna 10 cm; farba svetlohnedá (obr. 6: 10);
33. Črep z tela nádoby zdobený rytými zväzkami obvodových pásov a vlnoviek. Rozmery: š. 3,9 cm, v. 3,8 cm; farba hnedá (obr. 6: 11).

Objekt 6/07 (obr. 7)

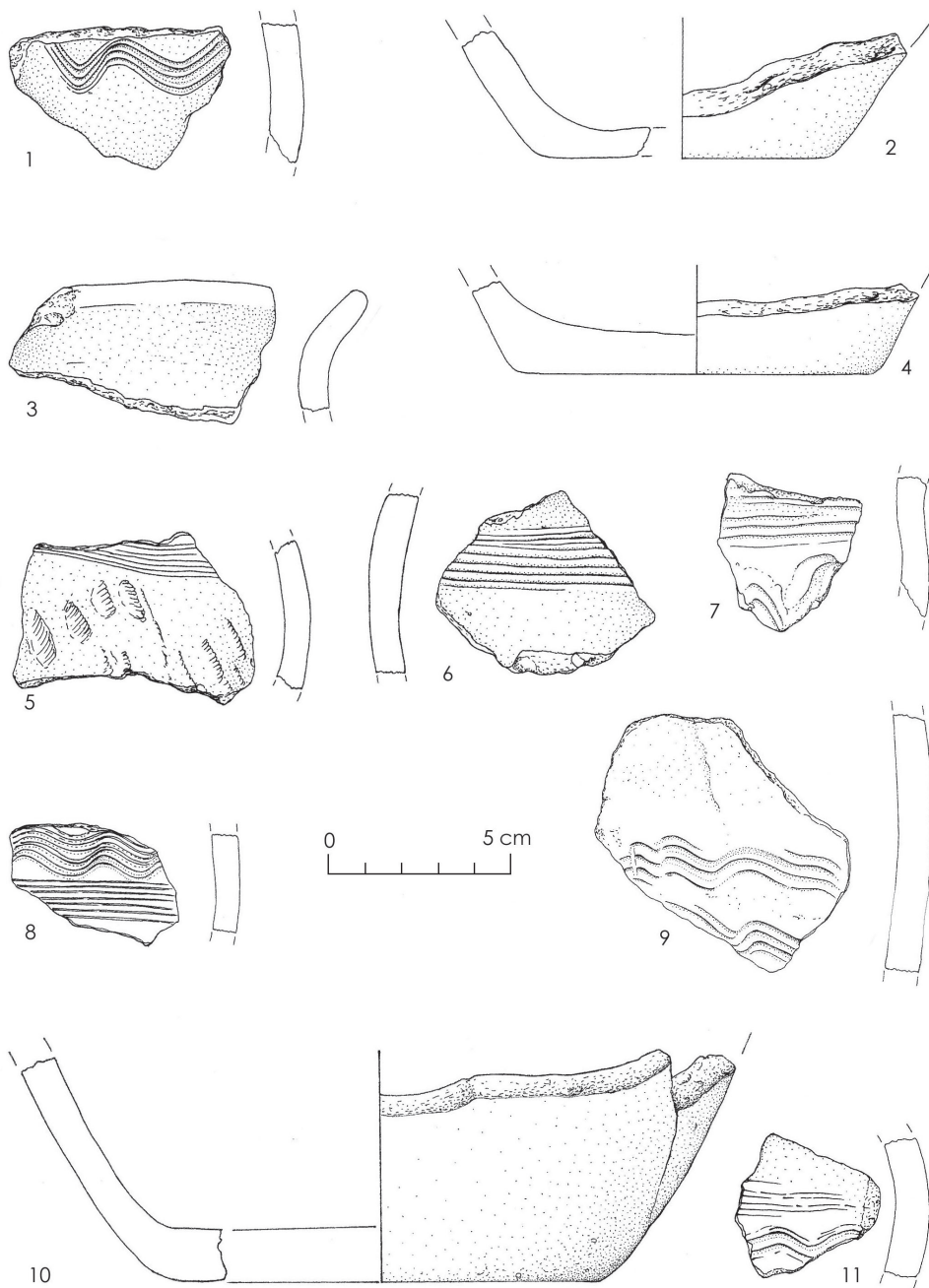
Po odstránení ornice sa javil v pôdoryse ako zásah takmer pravidelného obdĺžnikového tvaru, zahĺbený do ílového podlažia, vyplnený tmavohnedou hlinou so štrkom. Steny lavórovite prechádzali v rovné plytké dno. Rozmery objektu: dĺžka 140 cm, šírka 130 cm, hĺbka 8 cm. Výplň obsahovala atypické črepy a zvieracie neurčiteľné kosti.

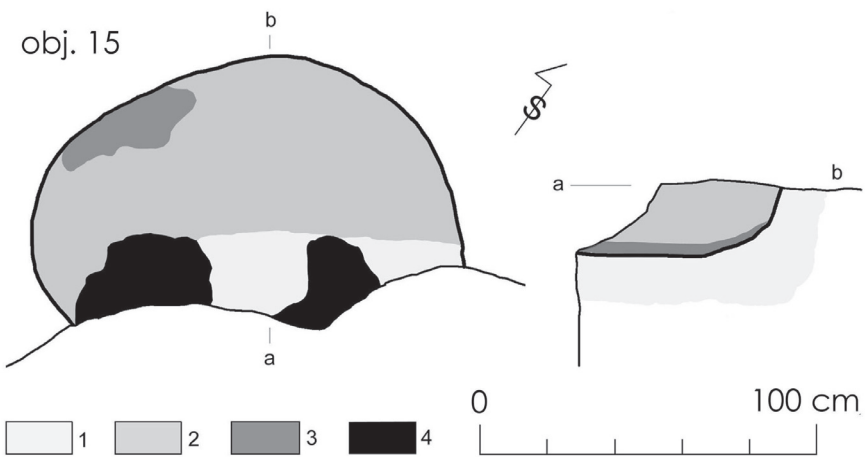
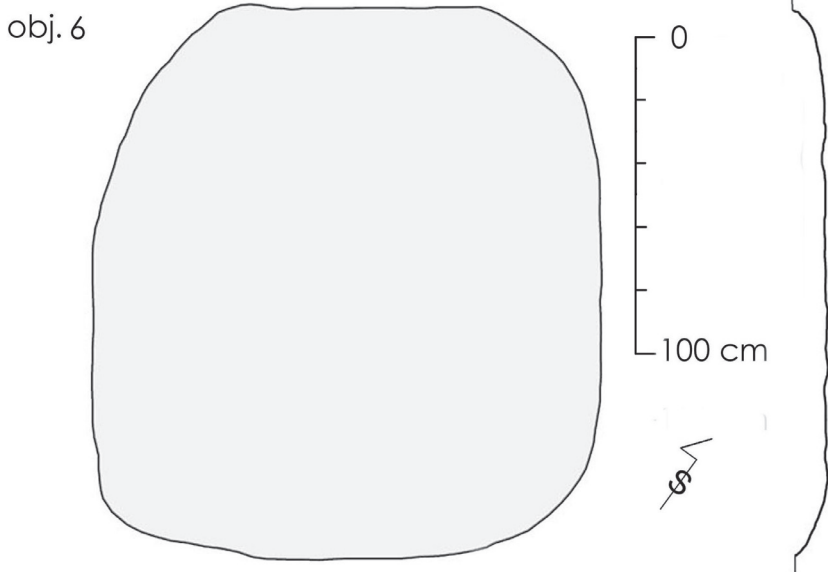
Obr. 5 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Objekt 1/07: 1 – 11 keramika

Objekt 7/07 (obr. 8, 9)

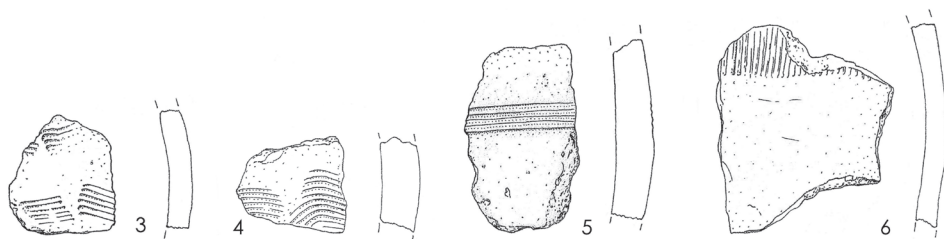
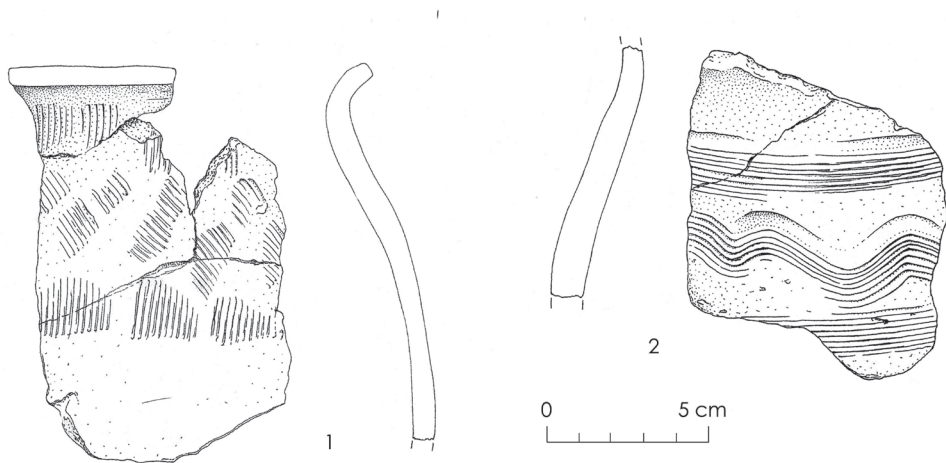
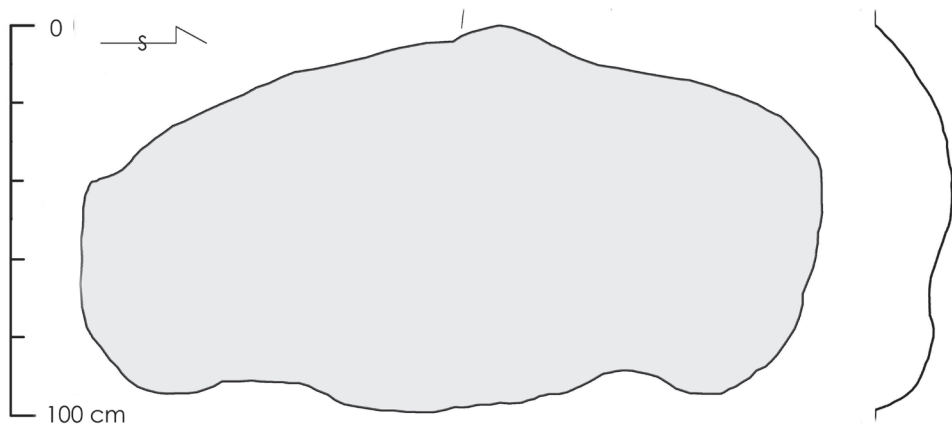
Po odstránení ornice javil sa v pôdoryse ako zásah pretiahnutého obdĺžnikového tvaru, zahĺbený do ílového podložia, vyplnený tmavohnedou hlinou. Po začistení mal pretiahnutý nepravidelný oválny tvar, s lavórovite klesajúcimi stenami v rovné dno. Rozmery objektu: dĺžka 190 cm, šírka 100 m, hĺbka 20 cm. Výplň obsahovala črepy, zvieracie kosti, úlomky vypálenej mazanice a zuhoľnatené drevo buka lesného (za určenie ďakujeme Ing. Jane Mihályiovej).

Obr. 6 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Objekt 1/07: 1 – 11 keramika

Obr. 7 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Objekty 6/07 a 15/07. Legenda k objektu 15:
 1. sypké svetlé podložie; 2. sivá ilovitá hlina; 3. prepálená hlina; 4. vrstva zuhoľnateného dreva

Obr. 8 Chorvátsky Grob, časť Čierna voda. Objekt 7/07: 1 – 6 keramika

Opis nálezov

1. Črep z hornej časti hrncovitej nádoby s hraneným vyťahnutým ústím, zdobený zväzkami hrebeňom nanášaných zväzkov rýh. Rozmery: š. 7,8 cm, v. 12,1 cm; farba čierna (obr. 8: 1);
2. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom obvodových rýh a zväzkom rytých vlnoviek. Rozmery: š. 8,0 cm, v. 9,5 cm; farba hnedá (obr. 8: 2);
3. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom rytých rýh. Rozmery: š. 3,4 cm, v. 3,7 cm; farba svetlohnedá (obr. 8: 3);
4. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom rytých vlnoviek. Rozmery: š. 3,4 cm, v. 2,8 cm; farba hnedá (obr. 8: 4);
5. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom obvodových rýh. Rozmery: š. 3,7 cm, v. 5,6 cm; farba hnedá (obr. 8: 5);
6. Črep z tela nádoby zdobený pásom zvisle kladených rýh. Rozmery: š. 5,5 cm, v. 6,4 cm; farba hnedá (obr. 8: 6).

Objekt č. 15/07 (obr. 7)

Objekt bol zemnými prácami značne porušený. Na okrajoch objektu sa rysoval do svetločervena prepálený pás hliny, dno tvorila čierna výplň zuhoľnateného dreva, v strede sa nachádzala sivá ílovitá výplň. Dno ležalo v hĺbke 26 cm od úrovne začistenia. Objekt bol zahĺbený do hnedej sypkej výplne, od hĺbky 50 cm až po dno ryhy v hĺbke 200 cm bolo svetložlté ílovité podložie. Rozmery: dĺ. asi 100 cm, zachovaná šírka 75 cm, hĺ. 25 cm od úrovne skrývky (skrývka asi 40 cm). Objekt obsahoval spálenú mazanicu a malé, práškové kúsky zuhoľnateného dreva.

Obr. 9
Chorvátsky Grob,
časť Čierna voda.
Objekt 7/07

Vo výkope ryhy pre kanalizáciu bolo možné preskúmať zrejme len výsek väčšieho sídliskového celku. Vzorka štyroch objektov nepostačuje na žiadne relevantnejšie závery, pokiaľ sa týka priestorového usporiadania ani časového vývoja osídlenia. Vzhľadom na tento fakt neznamená ani skutočnosť, že objekty sa kumulujú na dve miesta, vzdialené od seba vyše 70 m, žiadnu indíciu k úvahám o urbanizme daného areálu. Na mieste je aj otázka, či dvojice objektov nepatria k samostatným sídliskám, ale marginálnosť preskúmanej vzorky bráni záverom aj v tomto smere. Uvažovať možno aj o opačnej možnosti, že totiž ide o objekty patriace rozsiahlejšiemu sídliskovému areálu, ktorého súčasťou by mohla byť aj iná skupina objektov s časovo totožným materiálom, preskúmaných pracovníkmi Archeologického ústavu SAV, takisto v časti Čierna voda (Bielich – Elschek – Šimčík v tlači), vzdialených približne 1 km severovýchodne od objektov, publikovaných v tomto príspevku.

Objekty 1 a 7 boli zahĺbené jamy nepravidelného pretiahnutého tvaru (obr. 3; 8; 9). Objekt 6 mal štvoruholníkový tvar so zaoblenými rohmi (obr. 7). V ani jednom prípade sa v nich nezistili stopy vykurovacích zariadení, takisto ani doklady nadzemnej konštrukcie v podobe kolových jám. Plocha objektu 1 dosahovala 6,1 m², ostatné dva boli plošne podstatne menšie: u objektu 6 to bolo 1,8 m², u objektu 7 predstavoval tento rozmer 1,9 m². Podľa triedenia B. Dostála možno objekt 1 na základe veľkosti zaradiť medzi zahĺbené hospodárske stavby, pri ktorých zrejme strechy dosahovali priamo na zem (Dostál 1985, 40). Pri týchto typoch budov preto neboli použité podporné konštrukcie. K podobnej interpretácii dospeli bádatelia pri spracovaní analogických objektov z iných sídlisk (napríklad Hanuliak – Kuzma – Šalkovský 1993, 50–59). Plocha dvoch ďalších objektov nepresahovala 2 m², teda siahala výrazne pod 4 m², čo sa chápe ako spodný rozmer u hospodárskych stavieb, ktoré slúžili ako sklady potravín či náradia, kuríny a pod. (Dostál 1982, 15). Objekty zaberajúcu plochu menšiu ako 4 m² sú považované za jamy po menších, zrejme ľahkou konštrukciou prekrytých priestoroch, ktorých účel je ťažké určiť (Dostál 1985, 43). Teba však uviesť, že jamy rôzneho tvaru a rozmerov mohli byť len archeologicky zistiteľnou časťou väčšej nadzemnej stavby, preto do úvahy prichádza širšie spektrum interpretácií.

Objekt č. 15 (obr. 7) bol zvyškom pece. Zachované torzo neumožňuje vyjadriť sa k jej funkcii. Tieto zariadenia však bývajú bežnou súčasťou slovanských sídlisk, či už ako súčasť stavby alebo ako samostatne stojace objekty. Mávajú kruhový pôdorys s hlinenou kupolou. Dná pecí bývajú v niektorých prípadoch vyložené štrkom alebo menšími kameňmi na kumuláciu tepla (Pleinerová 2000, 189–194). U peci v Chorvátskom Grobe (obr. 7) nebola takáto úprava zistená.

Keramika, obsiahnutá vo výplni objektov ako jediný druh artefaktov, sa zachovala len vo fragmentárnom stave, pričom objekty 6 a 15 obsahovali iba atypické čriepky. Z materiálu ostatných dvoch objektov (objekty 1, 7) bolo len výnimočne možné rekonštruovať horné časti nádob (obr. 4: 2,10; 5: 7; 8: 1), v jednom prípade sa podarilo zložiť väčší úlomok z dna (obr. 6: 10). Hlina, z ktorej boli nádoby zhotovované, obsahovala drobné kamenné ostrivo, zriedkavejšie aj malé kúsky sludy. Povrch nádob bol síce hladný a upravovaný, avšak s viditeľnými uvedenými prímiesami. Na väčšine črepov sú badať stopy obtáčania. V niektorých prípadoch je však takéto stopy možné pozorovať (drobné ryžky) len na okrajoch ústia (obr. 4: 2; 5: 7). Nie je vylúčené, že ide o stopy po

úprave hladidlom. U iných črepov neboli akékoľvek podobné stopy zistiteľné (obr. 6:10). Na vnútorných stranách niektorých črepov sú viditeľné stopy po tvarovaní nádoby prstami, ktoré mohli vzniknúť pri vyhladzovaní nálepových spojov (napríklad črepy na obr. 4: 10; 8: 1). Väčšina keramického materiálu má však povrch dôkladnejšie hladný, so stopami použitia hrnčiarskeho kruhu.

Horné časti nádob, ktoré sú z objektov k dispozícii, boli bez výnimky von vytiahnuté. V niektorých prípadoch bolo vytiahnutie náznakovité alebo mierne (obr. 4: 2; 5: 7), u iných výraznejšie (obr. 4: 10; 5: 4, 8), s okrajmi zaoblenými (obr. 4: 2, 8, 10; 5: 7, 8; 6: 3) alebo zrezanými (obr. 4: 5; 5: 3; 8: 1). Jeden črep mal okraj smerom dole mierne zosilnený (obr. 5: 4).

Zo spodných častí nádob sa zachovali len tri fragmentárne časti. V jednom prípade prechádzalo telo v dno obojstranným zaoblením (obr. 6: 10), u ostatných dvoch exemplárov bol prechod tvarovaný ostrejšie (obr. 6: 2, 4).

Výzdobu, pokiaľ bola na povrch keramiky aplikovaná, hrnčiari bez výnimky ryli hrebeňovitými nástrojmi. Nanášané boli zväzky vlnoviek (obr. 4: 1, 6, 10; 5: 2, 6, 10, 11; 6: 8, 9, 11; 8: 2, 4), zväzky obvodových rýh (obr. 4: 1, 6, 10; 5: 1, 6; 6: 6, 7, 8, 11; 8: 2, 5), výnimočnejšie drobné hrebeňovité záseky (obr. 4: 7, 11; 5: 5; 6: 5; 8: 1), resp. kombinácie týchto výzdobných prvkov, predovšetkým striedanie vlnoviek a obvodového ryhovania (obr. 4: 10; 5: 2; 8: 2).

Spodnú hranicu datovania nálezov z výplne objektov možno oprieť o dva okrajové črepy z objektu 1 (obr. 4: 2, 5: 7). Do tejto skupiny patrí snáď aj spodná časť nádoby z toho istého objektu (obr. 6: 10). Podľa nevýraznej esovitej profilácie a len náznakovite vytvarovaného ústia možno oba spomenuté okrajové fragmenty priradiť k pokročilým tvarom včasnოსlovanskej keramiky. Z chronologického hľadiska túto keramikou rozdelil G. Fusek do troch fáz (Fusek 1994, 101–108). Zachované časti našich nádob sú bez výzdoby, pričom je pozorovateľná povrchová úprava vnútornej časti ústia. Keďže nádoby neboli zdobené ani obtáčané, čo je charakteristické až pre tretiu skupinu G. Fuseka (Fusek 1994, 106), možno ich datovať do predchádzajúceho horizontu, t. j. do druhej poloviny 7. storočia. S týmto začlenením korešponduje aj triedenie keramického fondu z Března u Loun I. Pleinerovej (Pleinerová 2000, 147–148).

Pre určenie časového úseku, počas ktorého boli objekty zaplňané keramickým materiálom, je dôležitá skutočnosť, že z včasnოსlovanského sídliska Břeclav - Pohansko poznáme niekoľko nálezových celkov, v ktorých nádoby, analogické spomenutým najstarším okrajovým fragmentom z Chorvátskeho Grobu - Čiernej vody, sprevádza zdobená keramika. Jej výzdoba je pritom veľmi podobná našim nálezom. Napríklad kombináciu obvodových rýh a zväzkov vlnoviek (obr. 4: 10, 8: 2) nachádzame aj v Břeclavi (Dostál 1982, objekty 4, 13, 18, 19, 21). Takto bola zdobená aj keramika na pohrebisku v Bratislave - Devínskej Novej Vsi (Eisner 1952, obr. 14: 1; 24: 3; 64: 4). Na uvedených lokalitách nechýba ani výzdoba hrebeňovitými vpichmi (Dostál 1975, 135, tab. 44: 4, 5; 103: 15; 105: 4; Eisner 1952, 36: 1; 44: 7), podobne ako na sídlisku zo 7. – 8. storočia v Devínskom Jazere - Ďalšie Topolité (Eisner 1946, obr. 4: 6). Zdá sa teda, že keramika, ktorá tvorila výplň objektov v Chorvátskom Grobe, poloha Čierna voda, nebola vyrábaná neskôr ako v 8. storočí.

Z chronologických úvah nemožno vynechať ani okrajový fragment z objektu 1, zdobený na vnútornej strane ústia viacnásobnou rytou vlnovkou (obr. 4: 5). Takto umiestne-

nú výzdobu nachádzame aj na keramike pochádzajúcej zo sídlisk 7. storočia (Fusek 2002, obr. 2), ako aj z pohrebísk obdobia avarského kaganátu (Točík 1963, 163–164). Zatiaľ čo na materiáli zo slovenského územia sa v ďalšom storočí stala takto umiestená výzdoba zriedkavejšou (Vlkolinská 2005, 81–82), hrnčiari na Morave zdobili vnútorné okraje nádob prevažne v 9. – 10. storočí (Galuška 1987, 79).

Preskúmané objekty, spolu so spomenutou polohou skúmanou pracovníkmi Archeologického ústavu SAV v Nitre, dopĺňajú mapu včasnostredovekého osídlenia regiónu o novú lokalitu. V sledovanej dobe bola oblasť okrajovou súčasťou Šúru – prírodnej depresie, vzniknutej v mladších štvrtohorách. V priehlbene vzniklo pred približne 10 000 rokmi plytké jazero, napájané malokarpatskými potokmi, ktoré sa postupne premenilo v rozsiahle rašelinisko, zaberajúce plochu zhruba medzi dnešnými lokalitami Svätý Jur – Modra – Bernolákovo. Vznikol tu ťažko prechodný močiar so zodpovedajúcim rastlinným krytom (Zemanová 1996, 4). Prírodné danosti sa odrazili aj v hustote a charaktere sídlisk. Najstaršie slovanské osídlenie regiónu je doložené urnou pražského typu bez inventára (Bartík – Farkaš 2003, 23) a ojedinelým objektom datovaným do 7. storočia z bratislavskej mestskej časti Vajnory (Varsik 2000, 149). Iný nález zo Šenkvic, konkrétne hrniec, získaný povrchovým zberom, datovaný pôvodne do 5. – 6. storočia (literatúru uvádza Šalkovský 1989, 62) bol G. Fusekom prehodnotený a zaradený do staršej doby rímskej (Fusek 1994, 249). V období avarského kaganátu tvoril región súčasť severnej hranice výskytu nomádskych pohrebísk (Zábojník 1999, mapa 1) s lokalitami Bratislava – Vajnory (Kraskovská 1948, 13–17), Bernolákovo (Kraskovská 1962; Mináč 1978, 61–69) a Senec (Točík 1978, 181). Stopy osídlenia z 8. – 9. storočia poznáme vďaka zberovému materiálu z brehov rieky Sisak v katastri obce Blatné (Janšák 1935, 20–22). V 9. storočí, ktoré už zrejme presahuje časový rámec, do ktorého možno datovať predmetné pamiatky z Chorvátskeho Grobu, poloha Čierna voda, bolo dominantným sídliskom hradisko v polohe Neštich nad Svätým Jurom (Kraskovská 1963; Farkaš 1995; Turčan 2000; Vavák 2006) a do tohto časového úseku patria aj nálezy z bratislavskej mestskej časti Vajnory (Kraskovská 1966, 95–116; Kuzma – Hrnčiarik 2004, 119) a z Bernolákova (Varsik – Elschek 2000, 150–152).

Výskumom v Chorvátskom Grobe, časť Čierna voda sa doplnila sieť lokalít z predveľkomoravského obdobia, teda z časového úseku, z ktorého na juhozápadnom Slovensku disponujeme pomerene riedkou sieťou lokalít (posledne napríklad König 2007, 99), o ďalšiu polohu z mikroregiónu s dosiaľ nedostatočným obrazom včasnostredovekého osídlenia.

LITERATÚRA

- BARTÍK, J. – FARKAŠ, Z. 2003: Pokračovanie výskumu v Blatnom. AVANS v roku 2002, Nitra, s. 23–24.
- BAZOVSKÝ, I. – ČAMBAL, R. – GREGOR, M. 2008: Výrobné objekty z neskorej doby laténskej v Chorvátskom Grobe, časť Čierna Voda. In: Droberjan, E. – Komoróczy, B. – Vachútková, D.: Barbarské sídliská. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výskumů. Archeologie barbarů 2007, Brno, s. 495–516.
- BIELICH, M. – ELSCHKE, K. – ŠIMČÍK, P.: Záchraný výskum v Chorvátskom Grobe, miestna časť Čierna Voda. AVANS v roku 2007, v tlači.

- DOSTÁL, B. 1975: Břeclav - Pohansko IV. Velkomoravský dvorec. Brno.
- DOSTÁL, B. 1982: K časné slovanskému osídlení Břeclavi - Pohanska. Stud. Arch. Ústavu ČSAV, Brno 2.
- DOSTÁL, B. 1985: Břeclav - Pohansko. Časné slovanské osídlení. Brno.
- EISNER, J. 1946: Sídliště ze starší doby hradištní v slovenském Pomoraví. Pam. Arch. 42, 1939-46, s. 94-105.
- EISNER, J. 1952: Devínska Nová Ves. Slovanské pohřebiště. Bratislava.
- FARKAŠ 1995: Ojedinelé nálezy zo Svätého Jura. AVANS v roku 1993, s. 40.
- FUSEK, G. 1994: Slovensko vo včasnოსlovanskom období. Nitra.
- FUSEK, G. 2002: Včasnოსlovanské nálezy z Nitry - Šindolky/Slovensko. In: Zgodnji Slovani. Die frühen Slaven. Ljubljana, s. 184-188.
- GALUŠKA, L. 1987: K výzdobě vnitřních okrajů slovanských nádob. Časopis Moravského Musea Brno, Vědy společenské 72, s. 75-87.
- HANULIAK, M. - KUZMA, I. - ŠALKOVSKÝ, P. 1993: Mužla-Čenkov I. Osídlenie z 9. - 12. storočia. Nitra.
- JANŠÁK, Š. 1935: Staré osídlenie Slovenska. Sborník museálnej slovenskej spoločnosti 29, s. 15-50.
- KÖNIG, T. 2007: Další včasnostredoveké sídlisko v Komárne. In: Zborník FF UK Muzaica 25, s. 99-111.
- KRASKOVSKÁ, L. 1948: Staroslovanské pamiatky z Bratislavy. In: Slovanská Bratislava I, Bratislava, s. 14-21.
- KRASKOVSKÁ, L. 1962: Pohrebisko v Bernolákove. Slov. Arch. 10, s. 425 - 476.
- KRASKOVSKÁ, L. 1963: Velkomoravské hradisko v Jure pri Bratislave. Zbor. SNM 57, Hist. 3, s. 67-103.
- KRASKOVSKÁ, L. 1966: Slovanské pohrebisko v Blatnom. Zbor. SNM 60, Hist. 6, s. 95-116.
- KUZMA, I. - HRNČIARIK, E. 2005: Výskum na stavbe hypermarketu TESCO v Bratislave na Zlatých Pieskoch. AVANS v roku 2004, s. 116-121.
- MINÁČ, V. 1978: O osídlení Bratislavskej brány v 7. - 8. storočí. Zbor. SNM 72, Hist. 18, s. 61-81.
- PLEINEROVÁ, I. 2000.: Die altslawischen Dörfer von Březno bei Louny. Praha - Louny.
- ŠALKOVSKÝ, P. 1989: Šenkvice. In: Pramene k dejinám osídlenia Slovenska I/1, Nitra, s. 61-62.
- ŠALKOVSKÝ, P. 1998: Dedinský dom a sídlo vo včasnom stredoveku. In: Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnológie. Bratislava, s. 9-36.
- TOČÍK, A. 1963: Pohrebisko a sídlisko z doby avarskej ríše v Prši. Slov. Arch. 11, s. 121- 198.
- TOČÍK, A. 1978: Senec. In: Chropovský, B. (ed.): Významné slovanské náleziská na Slovensku. Bratislava, s. 181.
- TURČAN, V. 2000: Príspevok k poznaniu včasnostredovekého osídlenia Sv. Jura pri Bratislave. Zbor. SNM 94, Arch. 10, s. 123-136.
- VARSÍK, V. 2000: Záchranné výskumy na trase diaľnice D61 v Bratislave. AVANS v roku 1999, Nitra, s. 146-152.
- VARSÍK, V. - ELSCHEK, K. 2000: Včasnostredoveká pec v Bernolákove. AVANS v roku 1999, Nitra, s. 150-152.
- VAVÁK, J. 2006: Gombíky zo včasnostredovekého hradiska vo Svätom Jure. Zbor. SNM 100, Arch. 16, s. 331-338.
- VLKOLINSKÁ, I. 2005: K zriedkavejším druhom výzdoby na keramike z pohrebísk 9. - 10. stor. na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 38, s. 79-97.
- ZÁBOJNÍK, J. 1999: Materiálna kultúra nálezísk z obdobia avarskeho kaganátu na Slovensku. (Stav, možnosti a perspektívy štúdia). In: Slovensko a európsky juhovýchod. Bratislava, s. 189-222.
- ZEMANOVÁ, A. 1996: Červené zoznamy flóry a fauny Národnej prírodnej rezervácie Šúr. Bratislava.

FRÜHMITTELALTERLICHE SIEDLUNGSOBJEKTE AUS CHORVÁTSKY GROB

VLADIMÍR TURČAN

In Chorvátsky Grob, Flur ČiernaVoda (Bez. Senec) untersuchte man in einem Kanalisationsgraben vier frühmittelalterliche Objekte, vermutlich Teile von einem größeren Siedlungsareal.

Die Objekte 1, 6 und 7 kann man als eingetieftete Teile von wirtschaftlichen Bauten bzw. Wirtschaftsgruben interpretieren, die ursprünglich vermutlich nur mit einer leichten Dachkonstruktion überdeckt waren. Das Objekt Nr. 15 repräsentierte den Überrest von einem Ofen unidentifizierbarer Funktion.

Datierbare Keramik enthielten bloß die Objekte 1 und 7. Auf Grund der Formen, Verzierung und technologischen Kriterien kann man die Objekte ins 7.–8. Jahrhundert datieren.

*PhDr. Vladimír Turčan, Slovenské národné múzeum - Archeologické múzeum, Žižkova 12,
P.O. BOX 13, 810 06 Bratislava 16, Slovenská republika
turcan@snm.sk*